

*Az elbeszélést Kárász József 1955-ben írta, melyet itt olvashatnak először...*

## ÚTBAN A SZOVJET EMBER FELÉ

**A**z óra csörgött a széken, az ágy mellett, de csak néhány pillanatig, mert Labanc János, aki az ágyban feküdt, azonnal elhallgattatta.

- No, Marx-Engels nevében! Keljünk fel! – szólt oda a másik ágyban fekvő feleségének és kisleányának.

Labanc János fölöltözött és kiment az udvarra, amelynek földje még sáros volt az éjszakai esőtől. De a felhők már elvonultak, az utolsó mögül épp most bújt ki a júniusi nap, s elúzte az udvar sötét sarkába bújt nómályt is.

- Aggyon Lenin jó reggelt! – mondta mosolyogva Labanc a tyúkoknak, mikor türelmetlenül várakozó kisdud csapatuk előtt kinyitotta az ól ajtaját. Vetett nekik pár marék ocsút. Aztán a disznóólhoz ment. – A nagy Sztalin nevében! – köszöntötte a két visítózó malacot s a híg moslékot eléjük öntötte a vödörből.

- Az ember annyit hallja másoktól s annyit használja maga is ezeket a dicső neveket, hogy szinte már csak ezeket tükrözi a tudata – mosolygott önmagában, ahogy a két malac mohó habzsolását nézte. – A kapitalista csökevények, a burzsuj maradványok, mint az Isten s miegyebek, már ki is szorulnak belőle mind, ahogy azt manapság kívánják. Ilyen fejlődést figyelt meg másokon is, akik tíz év óta bent dolgoztak vele a gyárban. Ő pedig nemcsak egyszerű munkás, hanem népszerű, versenyfelelős, műhelybizalmi, helyettes szemináriumvezető. A minden szabad idejét lekötő társadalmi munkában nyakig benne van, a múlt ősszel majdnem megválasztották párttitkárnak. Ő a legfejlettebb, ő jutott legmesszibbre a szocialista tökéletesedés útján. Merészebb perceiben már szinte kész szovjet embernek érezte magát s ilyenkor még az is az eszébe jutott: meg kéne tanulni a szovjet nyelvet, mert ő csak magyarul beszél s hátha épp ez a nyelv hiányzik még csak az agyából a tökéletességhez. Hátha akkor nem bukna ki legközelebb a párttitkárságból se!

- Ne pszichologizáljunk! – intette magát Labanc. – Ez káros, burzsuj szokás. Örökké a lelkünkben vájkálni – mire való az, mikor minden nap megmondják, mire gondoljunk, mit csináljunk, hogyan viselkedjünk. Nekünk csak engedelmességek kell. A gondolkodás, a töprengés átkos terhét levették vállunkról a moszkovita prófétáink s így sokkal könnyebb az élet. Nekünk csak dolgoznunk kell, termelni és nélkül, szakadástól...

Egy pillanatra elállt a lélegzete. Hej, ez a furfangos tudat! Honnét teremnek bennem ilyen jelzők a munkáról, hogy ész nélkül, meg hogy szakadásig? Hirtelen végigkutatatta a környezetét, a munkás társait, akikkel nap-mint nap érintkezik: nincs-e köztük kulák, vagy más ellenséges elem, aki ilyeneket sugallhatott neki? De a munkatársak mind próbált bolsik, a legtöbb párttag is. Érthetetlen ez! Az bizony! Megrótta magát szigorúan a két furcsa jelző miatt és még arra is gondolt: el kellene olvasnia penitenciaként valami sokat ajánlott és

díjazott szovjet regényt, vagy legalább néhány fejezetet a bolsevik párt történetéből. – Úgy látszik, még mindig távol vagyok a tökéletes példaképtől, a szovjet embertől, bármennyire annak látszom is! – Elszomorodott, de közben az jutott eszébe, hogy ez megint pszichologizálás, tehát káros valami. Jobb ha nem törődik vele. Különben sem hallotta tőle ezt a két csúnya s hazug jelzőt senki. Más volna, ha nyilvánosan ejtette volna ki a száján. De így? Azért tanult meg dialektikusan gondolkodni, hogy átsegítse magát az ilyen csúf ellentmondásokon. – Az a lényeg, hogy én továbbra is majdnem tökéletes szovjet embernek látszom, ilyennek tükröz, ha nem is az enyém, de a mások tudata föltétlenül.

Kihúzta magát, fölfújta tüdejét, s mikor a felesége reggelizni hívta, ilyen peckesen lépett be a konyhába. Ott azonban, ahogy a falon függő Rákosi képre esett a tekintete, megint visszatért az a gondolata, ami akkor jutott eszébe, amikor először látta a képet tíz évvel ezelőtt:

- Furcsa, hogy nekünk csak ez a kopasz törpe jutott a dicső kommunista nagyok közül! – Csakhogy ez most véletlenül, akaratán kívül ki is szaladt a száján. A felesége a tűzhelynél a teával volt elfoglalva, de a hatodikos kisleány felfigyelt rá s nagyot kacagott örömeiben. Mintha saját titkos gondolatát hallotta volna.

- Te talán az anygalkádat látod, hogy ilyen jó kedved támadt? – csodálkozott rá az apja.

- Nem az anygalkámat, csak azt a kopasz törpét! – mutatott a képre kajánul a fiú.

- Haszontalan! Neveletlen fecsegő! Ilyet neked nem szabad soha gondolnod se! Ezt tanulod az iskolában? – fedte meg komolyan az apja.

- Az iskolában azt tanultuk, hogy ő a magyar nép atyja. Épp ez a röhögni való...

- Elhallgass! Neked azt kell hinned, amit az iskolában tanítanak! Vagy te másképp gondolkodsz? Hogy jössz te ahhoz? Honnét veszed a bátoraságot? No, ezt tudja meg a rendőrség!

Talán keményebb szavakat is mondhatott volna még, ha oda nem jön az asztalhoz a felesége. Sárga bakelit tálcán hozta a reggelit, ami egy-egy szelet kenyérből és egy-egy csupor teából állt. A kenyér már elég száraz volt, a tea viszont friss, párolgó, de nem volt benne cukor.

- Megint ez a barna kenyér meg ez a meleg víz – panaszkodott szomorúan a fiú. – A tanácselnök fia meg a párttitkár lánya avval henceg, hogy ők kolbászt, szalonnát, vaját és kakaót reggeliznek mindig. És azt is olvastam, hogy a szovjet kolhozokban 17 féle ételt tálalnak csak reggelire. Igaz ez?

- Amit a tanácselnök meg a párttitkár elvtársunk fia s lánya mesélt – az lehet, hogy nem igaz – felelte az anyja. – Azok hazudnak s csak ugratnak téged. Azok olvasták valahol, hogy mi mindent reggeliznek a burzsujok.

- Amit azonban a szovjet parasztokról írtak, az szent igaz – mondta az apja. – Én voltam ott fogoly a háború után s tudom. Tetűjük

is van 17 millió, vagy még több is! Hát akkor ételből hogy ne volna 17? Ahol én jártam, ott ugyan csak híg korpalevest reggeliztek, de ott olyan meredek a fejlődés, hogy minden lehetséges ma már.

- Tudom, tudom... De mi mikor jutunk el oda, apu?

- Mikor? A századik öt éves terv végén! – nevetett az apa.

- S az mikor lesz?

- Számítsd ki! Most hányadiknál tartunk?

- Az első végén. Százszor öt az ötszáz, ebből levonok ötöt, marad 495. Ezt hozzáadom az 1954-hez, kijön 2449... És addig én várjak a kolbászra, vajra, szalonnára? Ez röhej! Nekem most kéne, apu!

- Elég ebből a játékból – szólt rájuk az anyja. – Megetted a reggelit, hát készülj az iskolába!

A fiú öltözködött. Az apja észrevett a ruháján néhány rendellenességet.

- Nézd csak anyja, a kabátja el van szakadva a vállán, a nadrágjáról pedig félig levált a folt a fenekén. Miért nem varrod meg?

- Újat kellene venni, apu – mondta a fiú. – Már kinéztem a Lenin úti kirakatban.

- Nézheted a kirakatban... ennyi a tied belőle, fiacskám! – kezdte mondogatni az apa, de az asszony megint közbeszólt:

- Butaságokat beszéltek. A te ruhád nem rossz, kisleány! Ne hallgass apádra! Ő most beteg, naturalista megint. Néha rájön ez, de majd elmúlik. A ruhádat most rongyosnak látja s nem olyannak, amilyennek lennie kéne, vagyis jónak. A te ruhád jó, hibátlan, menj nyugodtan iskolába s ne álmodozz a kirakatok előtt. Az álmodozás illetlen, bűnös dolog, nem méltó a jövő szovjet emberhez.

A fiúcska elment s az ember megint észrevett valamit s már mondta is.

- Ez a bögre csorba, füle sincs. A törölköző meg szétmállott, még a nagyanyámé volt, nem csoda, már akárcsak a tenyerével dörzsölné az ember az arcát. Ez a szőnyeg a te örökséged, teljesen elrongyolódott, a falakról a festék után már a vakolat is hull...

- Szívcecském! Hagyd abba! Ha folytatod, még csakugyan el kell hinnem, hogy beteg vagy. Ez a baj végzetes lehet. Nem a kórházba, hanem a fegyházba jutsz vele előbb utóbb. Nagyon csodálkozom rajtad. Tíz éve, hogy utoljára beszélte így. Már azt hittem, teljesen kigyógyultál, mióta nem titokban adagolják, mint az illegálisban, hanem egész nyilvánosan, állami segítséggel öntik, sulykolják belénk a bolsevista realizmust, a tisztánlátás csálhatatlan ellenszerét. Nem akartalak a fiúknak előtt megszégyeníteni, de figyeltem, milyen ostoba válaszokat adtál neki...

- Hát szerinted mit kellett volna mondanom? – szakította félbe Labanc az asszony szövegét. – Például... mikor kolbászt és vaját követelt?

- Azt, hogy igaz, ezek hiányoznak. De gondold hozzá a kenyérhez... ▶



**BLAZOVICH PÉTER, AZ EMLÉKPONT VEZETŐJE  
ÉS PROF. DR. GYULAI JÓZSEF FIZIKUS**

A Vásárhelyről elszármazott akadémikus az Emlékpontnak adományozta az 1956. november 4-én írt gyászindulóját.

Fotó: Emlékpont

**A**z Emlékpont különleges helyet képvisel a magyar múzeumi palettán, köszönhetően egyedi tematikájának, amely a második világháború utáni időszak történelmét mutatja be a látogatók számára. A fent említett korszak bemutatása több ok miatt is megosztotta a közvéleményt, ezért komoly vezetői kihívás és feladat minél szélesebb körben elfogadtatni a múzeum létét és a közgyűjteménnyel szemben támasztott sztereotípiák megszüntetését. Természetesen ezt úgy megvalósítva, hogy szimbiózisban tudjunk élni és fejlődni a megfogalmazódó társadalmi követelményekkel és kihívásokkal. Arra törekszem, hogy intézményünk ne passzív befogadóként vegyen részt a napjainkban zajló nagy átalakulásban, hanem proaktív válaszokat tudjon adni az előttünk álló társadalmi kihívásokra.

2010. áprilisában történt intézményvezetői kinevezésem után munkatársaimmal együtt

## AZ EMLÉKPONT SZEREPE A VÁLTOZÓ VILÁGBAN

azonnal elkezdtük az intézmény működésének megújítását. Egy komoly versenyhelyzet alakult ki, mert a szűkebb környezetünkben több közgyűjtemény is megújult, illetve a formális oktatással foglalkozó intézmények különböző pályázatok révén komoly technikai fejlődésen mentek keresztül. Paradigmaváltásra volt tehát szükség, komoly intellektuális kihívás előtt álltunk. Többet kellett adnunk egy egyszerű látogatói élménynél. Példaként a New York-i Guggenheim Múzeum állt előttem, melynek igazgatója Thomas Krens, a sikeres múzeumot egy témaparkhoz hasonlította, melynek négy attrakciója van: a jó épület, gazdag gyűjtemény, változatos kis időszaki kiállítások, üzletek és vendéglők. Céloom az volt, hogy az Emlékpontot egy szabadidő központtá varázsoljam, ahol a kultúra, a nevelés és a szórakozás elegyedik. Összegezve, nemcsak az elit kultúra hordozója, hanem a tömegkultúra befogadása is célja az intézményünknek.

A másik fontos céloom az volt, hogy a múzeum tartalma ne öncélú legyen, ne csak a múzeumi szakmának szóljon, illetve a demokratikus felépítés elvét követve a kiállítások anyagai tényszerűek legyenek, ahol a látogató dönti el mit fogad be, és mit negligál, de emellett magas színvonalú tudományos ismeretet átadó tevékenységet is felvállaljon.

Kiemelt feladata az intézménynek az is, hogy a társadalmi, tudományos elvárások mellett a fenntarthatóságra is odafigyeljünk. Miután elkészítettük az intézmény értékleltárát, megfogalmaztuk azokat a kitörési lehetőségeket, pontokat, amelyek mentén el tudunk indulni, amelyek segítségével 2011-ben már tizenháromezer fős látogatószámmal büszkélkedhettünk. Ezenfelül, közel negyvenezer látogatták meg az intézményünket és vettek részt közéleti és múzeumpedagógiai programjainkon, illetve a formális oktatás keretei között. A munkatársainknak fejben is meg kellett változniuk, egy új kiállítási stratégiát dolgoztunk ki, amelyben a szakalkalmazott

egy speciális színház részét képezi, és úgy tudja közvetíteni ember és környezet kapcsolatát.

Alkalmaztuk az intenzív múzeumi marketinget, mely során sikerült feltérképezni a múzeum külső és belső környezetét. Építettünk arra, hogy egyre elterjedtebb az egész életen át, minden területre kiterjedő tanulás gondolata, a „lifelong learning”, ezt beágyaztuk a kompetencia alapú oktatásba. Bővítettük a szolgáltatási portfóliónkat. Nem beszélve arról, hogy figyelembe kellett venni az Agóra projekt keretében megvalósuló kulturális beruházásokat, melynek keretében megújul Hódmezővásárhely kulturális élete. A programjainkat e lehetőségekkel kellett szakmailag összhangba hoznunk.

Hozzákezdünk egy civil háló, network kiépítéséhez. Felvettük a kapcsolatot a közoktatási és nevelési intézményekkel, egyetemekkel, illetve nemzetközi háló is sikerült kiépítenünk. A médiával harmonikus kapcsolatot ápolunk.

Ezen új múzeumi stratégiának és a stakeholdereknek köszönhetően közel két esztendő alatt sikerült az intézmény beágyazottságát a városban elérni.

Azonban a változó gazdasági-társadalmi környezetben új kihívásoknak is meg kell felelnünk. Tetszik, nem tetszik, meg kell tanulnunk, hogy nem elég várni a látogatókat, hiábavaló a látnivalókkal legjobban felszerelt múzeum is, ha termei üresen konganak. „El kell adnunk” a kultúrát, a közgyűjteményeknek be kell csalogatniuk a látogatókat, jelen kell lennünk az emberek között, kapcsolatokat kell keresnünk és kiépítenünk, egyszóval bizonyos értelemben szolgáltatnunk kell.

Perspektivikusan gondolkodva könnyen beláthatjuk, hogy a legfontosabb célcsoport, a leginkább megnyerendő réteg a fiatalok: belőlük kell a múzeumokat szerető, múzeumi környezetben otthonosan mozgó, jövőző látogatókat nevelni.

Blazovich Péter

▶ - Attól még a gyomra nem telt volna meg, üres marad...  
- Nem az a lényeg, ami az ember gyomrában van, hanem ami a tudatában. Ha a kenyér mellett ott a tudatában a kolbász, a szalonna és a vaj meg a kakaó, mindjárt másképp érzi magát, a gyomra sem korog.  
Eljátszik a tudat a benne lévő tartalommal s közben azt is elfelejti, hogy gyomra van.

- Lehet, hogy igazad van.

- Feltétlenül, csalahatatlantul. Hisz az életben semmit sem úgy kell látni, nézni, ahogy ma van, hanem ahogy lennie kéne. A csuprot tehát lásd éppnek és képzeld hozzá a fülét, a rossz kabátot, nadrágot lásd jónak, a rongyos szőnyeget újnak, a málladozó falat frissen vakoltnak, amilyennek lennie kéne.

- Én mégis úgy érzem, ez csak a valóság szépítgetése, valamiféle idealizmus.

- Micsoda tévedés! Hogy volna az, mikor a szemináriumban ezt tanítják? Nem idealizmus ez, szivikém, hanem marxista realizmus. Az egyetlen jó módszer a mi életünk és a világ helyes szemléletéhez. A káros naturalista valóságlátás egyetlen hatásos gyógyszere. Ezzel kell élnünk, mást nem tehetünk.

- Úgy oktatsz, mintha én nem ugyanezt tanultam volna – szólalt meg sértődötten az ember. – Tíz évig nap-mint nap szocialista verseny-

ben izzadni a gyárban, nem kis dolog. Ne csudálkozz, ha néha kiköpköcsnek. Tudod az idegeim...

- Tudom! Nem is haragszom rád – mondta az asszony. – Épp ezért örülök Lenin elvtársnak a fizetett szabadságunkért. Végre elértük, hogy együtt lehetünk ezen a rövid héten. Ezalatt te is rendbejössz megint.

Az asszony a tálcára rakta az edényt s mosogató lavórba tette.

Labanc is felállt s indult vissza az udvarra. Mostanában alig látta ezt az udvart. Hajnalban még sötét van, este sem láthat már semmit, mire hazavetődik a gyár után a társadalmi munkákból. Elhatározta, hogy most szétnéz a háza táján alaposan.

A fiával és a feleségével folytatott beszélgetés közben elejtett néhány ostoba megjegyzése miatt valóban ludasnak érezte most magát. A századik ötéves terv, a kopasz törpe, a tizenhétmillió tetű meg a rongyos ruha, - hogy is mondhatott ő ilyet a gyerekeknek? Igaz, az is mondott számárságokat, de ő, ahelyett, hogy kijavította volna, még megtoldotta a maga felelőtlen, ösztönös s káros baklövésével. Hát igen, néha még ingadozik az ösztönös és a tudatos, a naturalizmus és a realizmus között. Jól esett, hogy erre a felesége még idejében fölfigyelt és figyelmeztette, mint az öntudatos asszonypajtáshoz illik. De most az udvaron tudatosan és realisan néz meg mindent s kiköszöröli a csorbát.

Kárász József